

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, Făica una data pe septemana, -- Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu nu s'au 40 doideceri, or 3 galbini mon. sunatória. Se prănumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. -- Pentru serie ad. căm 10 vorbe mari s'au mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu înainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 103.

Brasiovu, 26. Octobre 1863.

Anulu XXVI.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Cuventarea

Deputatul **Timoteu Cipariu** că referent, la art. I. despre inarticularea natiunei romane. Sied. din 1. Sept. 1863. (Vedi Nr. Gazetei 76 pag. 298.)

Inalta camera! Dupa cuvintele, care pana acumu s'au disu si s'au desfasiuratu, se vede destulu de chiaru nfielsesulu acestei lege, care astadi este obiectulu dilei, si mai alesu §-ulu unu. Cu tóte acestea, Domniloru! credu, ca este de mare insemnatate a aduce inainte, cumuca intre §. acestu d'antaiu alu regimului si intre alu comitetului nu este in esentia neci o diferentia.

Dupa a mea parere gubernamentulu a purcesu din doue puncte de vedere; celu d'antaiu a fostu, că dupa mareanimitatea sa au voitu, că prin acestu articulu de lege se ne multiamésca si se implinésca acele seculare dorintie ale natiunei romane, ear' de alta parte a voitu totu-odata, ca se se sustiena si principiile umane si maretie, care s'au propusu prin diplom'a din 20. Octobre 1860.

De acestea principii s'au tienutu si comisiunea, candu a lucratu operatulu seu, a purcesu totu din aceste principii; ér' tóta diferinti'a, care póte s'ar aflá intre §. 1 alu comisiunei dietale, este numai singura aceea, ca in §. 1 alu proiectului de lege din partea guberniulu principiulu pentru inaltiarea natiunei romane la rangulu celorlalte natiuni, nu s'a apasatu destulu, si póte, ca din alta parte principiulu celalaltu alu recunóscerei egalei indreptatiri a celorlalte natiuni, in proiectulu comitetului dietalu nu s'a espresu destulu.

Dupa parerea mea gubernamentulu in acestu paragrafu alu proiectului de lege, unde se dice: natiunea romana este prin lege recunoscuta precumu si confesiunile ei, prin cuventulu natiune a vrutu se intieléga tocm'a aceea, ce dupa legile patrii nóstre se intielege, adeca o natiune cu óresi-care drepturi politice legate de dens'a cá natiune; acésta numire de natiune, ce ocure in proiectulu de lege alu in. guvernulu, dupa a mea parere, e unu semnu, cumuca insusi guvernulu a voitu, că natiunea romana se se recunóscă prin lege, tocm'a precumu celelalte natiuni ale patrii mai inainte sunt prin lege recunoscute. Inse comisiunea nu s'a multiamitu numai cu termini generali, ci a vrutu a dice mai chiaru, si a adauge, cumca sunt recunoscute prin lege tocm'a cá si celelalte natiuni intru intielesulu constitutiunei Transilvanii.

De óre-ce, Domniloru! eu credu, cumuca cuventulu natiune in intielesulu constitutiunii Transilvanii tocm'a aceea insemnédia, ce este dorirea nóstra, a'si fi de parere, cá §. 1 alu proiectului reg. se se primésca numai cu o mica modificatiune; si acést'a ar stá intru atata, cá se se lase unu cuventu afara, si se se puna altulu in locui. Cuventulu, care se se lase afara ar fi, cuventulu „ebenfalls“, fiindu ca este o espresiune nu pré chiara, déca va se dica: intocma se recunoscă cu celelalte natiuni. Totu de odata din alta parte asiuvré, cá in loculu acestui terminu se se puna, ca natiunea romana si confesiunile ei se recunoscă prin lege cá recepte. Acestu adausu séu cuventu dá si mai

mare intielesu acestui §, si este cu atata mai vertosu a se adauge, cu catu, ca este unu terminu iuridicu adoptatu in legile Transilvanii si usitatu pana la a. 1848, unu terminu iuridicu, care in sene cuprinde tóta momentuositatea lucrului. Si ca se trecemu preste legile Transilvanii numite Approbate si Compilate, se venimu numai singuru la diplom'a leopoldina, unde se dice, numai de catu in art. I.: usus trium receptarum religionum. Asemenea se dice, afara de aceea si in alti articuli de lege, precumu in art. novelares dela 1791, care nu voi sei cetescu din cuventu in cuventu; anume in art. 5, 15, 53, din cari acésta se cunóscă mai pe largu.

Inse, Domniloru! asi voi se se adauga acestu cuventu si din aceea cauza, pentru ca natiunea romana, de candu a venitu la cunoscinti'a de sene totu de un'a a pusu mare insemnatate si mare temeiu pe acésta numire. Ea, de cate-ori a petitionatu la Mai. S'a séu prin in. dieta a Transilvanii, séu prin ministeriulu Mai. Sale, totu déun'a s'a rogatu, cá nu numai se se faca odata si ea partasia la drepturile politice ale patrii, ci totu déun'a s'a rogatu si cá se se primésca in numerulu celorlalte natiuni si religiuni, care sunt recunoscute prin lege. Mi se pare, ca tocma asia a facutu si la dieta din 1743—44, ceea se se póte cunóscă din resolutiunea séu articululu, care li s'a datu; tocma asia a petitionatu natiunea romana chiaru si in a. 1791, candu ea intre altele, care au datu la dieta, a datu si unu suplice libelu catra Maiestate, tiparitu in Sabiiu totu intru acestu anu, in care pag. 50 asia dice:

Natio Valachica supplex humilisque ad Thronum Majestatis Vestrae accedit, ac sequentia, qua decet Veneratione, ac subjectione petit rogatque.

1. Ut odiosae et Ignominia plenae Nomenclationes: tolerati, admissi inter Status, non recepti aliaque hujusmodi, quae tanquam externae maculae sine jure et Auctoritate Nationi Valachicae affixae fuerunt, nunc prorsus demantur, atque veluti indignae, et injuriae Publicae revocentur, ac deleantur (55) sicque per Clementiam Majestatis Vestrae Sacratissimae rediviva Natio Valachica ad usum omnium jurium Civilium, et Regnicolarium, reponatur proinde.

2. Nationi supplicanti inter Regnicolares Nationes idem locus, quem ipsa juxta adductum in pramissis Testimonium Conventus B. Mariae Virginis de Kolos-Monostira Anno 1437 tenuit, restituatur.

Intru acestu intielesu, Domniloru! inca si in timpurile cele mai noue natiunea romana totudéun'a asia s'a descoperitu. Asia au facutu romanii in adunarea generala din Blasiu din 15. Maiu 1848, descoperindusi tocma in punctulu 1. dorinti'a natiuni, si declaranduse de natiune de sene statatóre.

In intielesulu acest'a au tramisu atunci si o deputatiune la diet'a Transilvanii; pre care o'a rogatu, cá despre uniunea Transilvanii cu Ungari'a se nu se tractedie pana candu si natiunea romana nu va fi recepta si recunoscuta, cá o parte constitutiva a Transilvaniei. Chiaru si de aci incóce, totu in acelasu modu s'a dechiaratu natiunea romana, precumu in congresulu nationale din Ianuarium 1861, tienutu aici in Sabiiu, despre care protocolulu conferentieloru apriatu

graiesce in siedinti'a a doua din 14. Jan. 1861, unde dice: „si asia se se faca catu mai curendu representatiune catra Maiestate, cá la cea mai de aprópe dieta transilvana se indatorede pe acest'a prin o propusetiune regésca, a trata numai despre receperea natiunei romane din Transilvani'a, o a natiune politica in sistem'a statului transilvanu. — Acésta dorintia a natiunei romane a fostu si este, credu eu, pana in diu'a de astadi; si chiaru si inaltulu gubernu alu statului totu acésta a voitu, numai catu cuventulu acesta „recepte“ nu sciú din ce cauza nu s'a pusu in §. Inse pentru odichnirea natiunei romane, credu eu, ca ar fi de lipsa cá se se adauga. Intru celelalte primescu §. d'anteiu alu proiectulu de lege cu acésta modificatiune. Sciú inse, Domniloru! si sumu convinsu despre toti, ca sciú, cumu ca s'au schimbatu impregiurarile dela 1848 incóce; sciú si aceea, si recunóscemu cu totii, ca spiritulu acelu exclusivu, carele a domnitú pana atunci in sistem'a Transilvanii, mai multu nu póte se domnésca.

Pentru aceea socotescu, Domniloru! ca si candu se va adauge acestu cuventu „recepte“ in §. nu va face nemenui neci o suparare si neci o nemultumire.

Cu tóte acestea credu eu, cumuca dupa formularea acestui proiectu de lege, e de lipsa, cá dupa-ce in §. 1. s'au disu colectivú despre natiunea romana si confesiunile ei, numai decatu se se puna altu paragrafu nou, care se sune anume si numai despre natiunea romana, precumu apoi in §. doi alu in. guvernú se vorbesce numai despre confesiunile natiunei romane. Dupa acesti trei §§., sum de parere, cá in §. 4 se intre o formulare, care se se referésca la celelalte nationalitati ale Transilvanii, séu macaru si ale intregului imperiu. —

Acestu §. nou, alu 2. in seria, dupa a mea parere, ar avé se cuprinda in sene despre natiunea romana, aceea ce sta in titulatur'a acestui proiectu de lege, ca adeva natiunea romana este egalú indreptatita in deplinu cu tóte celelalte natiuni recepte ale Transilvanii; si asia se se formuleze in modulu urmatoriu:

„Natiunea romana cá recepta séu regnicolara are tóte acele drepturi politice, care le au celelalte natiuni recepte ale Transilvanii.“

Inalta camera! Inca o mica oserbatiune. Domnulu deputatu alu Mediasiuului au propusu in. camera, si respect. noue, cari suntemu de confesiunea greco-catolica, intrebarea, daca noi suntemu totu de un'a confesiune cu confesiunea romano-catolica ori nu? pentru ca altumintrelea Domnulu deputatu nu póte se intieléga cuventulu: „als solche.“

Intru adevéru, la acésta intrebare nu noi amu fi indatorati a respunde, ci in. guvernú, care au intrebuintiatu cuventulu acest'a. Mi se pare inse, ca acelasi a si desfasiuratu pe deplinu acésta espresiune, candu in §. doi dice despre religiunea greco-catolica, se aiba o pusetiune de sene statatóre. — Tóta lumea scie, cumuca noi in credintia suntemu un'a cu beserica rom.-cat., inse pe lunga unitatea dogmeloru, este o mare diferentia intru tóta constitutiunea interna a besericii nóstre. Pentru care cauza, in privintia interna nu suntemu aternatori dela beserica romano-catolica, ci avemu hierarchia distincta cu Archiepiscopulu séu Metropolitulu nostru; candu din contra, déca ar trebui se fimu si in viéti'a hierarchii un'a cu beserica romano-catolica, atunci neci beserica nu ar trebui se mai avemu.

Deci mi se pare, Domniloru! cumuca din aceste destulu de chiaru se cunóscce, cumuca confesiunea greco-catolica trebuie se se numésca cá atare de sene statatóre, fiendu ca chiaru si in afacerile sale hierarchice este independinte de ori ce alta confesiune.

Senatulu imperialu.

Cas'a deputatiloru. (Desbaterile in obiectulu instructiunei publice.) Amu premisu in Nr. tr. rezultatulu desbateriloru asupra alternativei: consiliulu or ministeriu de instructiune? Consiliulu de instructiune e or si cumu o creatiune noua in Austri'a, unu aluatu pentra o succesiva centralizare a instructiunei publice din totu imperiulu, ad. spre a se conserva si aici o dorita unitate si conformitate in crescere. — Acestea desbateri sunt mai momentóse, decatu socotescu unii, cari nu prea cumpanescu lucrurile dupa tendentiositatea si posibilitatea succesului tientitu de mai nainte, de acea se vedemu in ce apa innóta si caus'a acést'a.

In siedinti'a din 29. Oct. a. c. erá la ordinea dilei, a 2-obiectú, reportulu comitetulu financiaru asupra rubriciei bugetulu minist. de statu despartimentu pentru instructiune.

Cumu sciú din Nr. tr. comitetulu erá pentru redicarea unui ministeriu de instructiune si nu pentru consiliu de instructiune.

Dr. Kupr se cufunda in istoria si dovedesce, cumuca neci Franciei cei mai centralisate nu ia succesu, cumu póte se succéda Austriei poliglote unu ce cá acést'a? — Dovedesce nepopularitatea acestui statutu si dice, ca ar fi lucru de prudentia a nu innotá in contra torentelului. Coterismulu si elicismulu amenintia la acésta institutiune mai multu decatu la ori-care; e dara in contra esistintiei lui. Schindler vorbesce pentru ministeriulu de instructiune.

C. Schmidt dice, ca dupa cuprinsulu diplomei si patentei instructiunea se tiene de dietela provinciale; neci consiliulu neci ministeriulu de instructiune nu'si estinde cerculu de activitate la institutela confesionali provinciali. Obiectulu acest'a se tiene de senatulu angustu si elu nu va votisá.

Schuler-Libloy in contr'a lui Schmidt e de parere, ca consiliulu de instructiune e unu obiectu alu intregulu imperiu, d. e. si gubernulu transilvanu s'a adresatu la consiliulu acest'a, cá se'si dè opiniunea in caus'a redicarii unui universitati in Sabiiu, altufeliu si elu vré mai bene ministeriulu scl.

In 30. Oct. a fostu desbatere ér' interesanta.

Gull 'si da parerea, cá se se reguleze mesur'a influentiei, pe care se o eserceze statulu asupr'a instituteloru de invetiamentu din singuritele regate precumu si acea mesura, care se o eserceze asupr'a instituteloru intregulu imperiu, si pentru acést'a se se reguleze unu organu, cá d. e. consiliulu de invetiamentu; acumu inse nu se indoiesce a se declará, cumuca elu dupa dreptu nu tienestatutulu consiliulu de invetiamentu cá oblegatoriu pentru Ardealu, ca-ce elu s'a fostu publicatu numai pentru tierile senatulu angustu, si acésta o dice din motive constitutional Dorinti'a lui e, cá regimulu se propuna unu altu proiectu la consiliulu imperialu intregitu, care se corespunda intereseloru generali ale imperiului, intocma cá si pusetiunei de dreptu a tieriloru si provincieloru, cá se fia o lege pentru regularea invetiamentulu in tóta Austri'a.

Alduleanu dice, cumuca elu atatu in diplom'a din Oct. catu si in patent'a din Febr. afla, ca negótiela cultulu si instructiunei, care se tienu de provinciele corónei Ungariei se tienu de competinti'a dietei lorú, eare celelalte, care se tienu de celelalte tieri, se tienu de sen. imp. angustu; elu dara tiene, ca cas'a nu e competinta a pertractá intrebarea acésta. Ce se tiene de afirmarea lui Schuler-Libloy, cumuca guvernulu transilvanu singuru a confugitu la consiliulu de instructiune pentru svadu, cá consiliariu guvernialu, incatu se privesce caus'a acésta cá o fapta complinita, elu o respinge cá pe o retacire; si dechiara, ca tienendu cu opiniunea lui Carl Schmidt, se va abtiené de a votá la intrebatiunea acésta.

Zimmermann nu se indoiesce de competintia sen. imper., si se incérca a dovedi din diplom'a din Oct. si biletulu de mana alu Mai. catra Rechberg, ca cancelariele, atatu a Ardealulu, catu si a Ungariei, trebuie se primésca consiliulu de instructiune, cá pe o institutiune comuna si in urma e pentru ministeriulu de invetiamentu.

Binder privesce consiliulu scolaru numai de o incercare, spre a sustiené o unitate spirituala, dupa ce se redicá comuniunea administratiunei scolara, si dice, ca se se tréca dela intrebarea acésta la ordinea dilei.

Herbst cá referinte 'i valutéza pe toti si dice, ca i pare bine. ca cons. de instructiune, dupa cumu e elu normatu in statutu, nu a avutu neci unu aparatoriu in casa, cá o institutiune, ce nu se potrivesce pentru Austri'a, cu tóte acestea totu combate parerea Ardeleniloru in privinti'a competentiei, dicund, ca statutulu acesta se intemeiéda pe o scrisóre de mana a Imperatulu din 20. Oct. si chiaru statutulu acesta face o apa din tóte tierile si dincóce si dincolo de Laita, dicundu: „Déca Domnii din Ardealu dicu cu dreptu deplinu, cumuca dreptulu legislatiunei in trebile invetiamentulu compete numai dietei Ardealulu in unire cu regele si de acea nemicu nu póte fi lege, ce nu e facutu cu invoirea dietei, si noi respundemu cu asemenea dreptu: „dupa diplom'a din Octombre Mai. S'a a dechiaratu, cumuca pe viitoriu dreptulu legislatiunei 'lu va esecutá numai in, si cu dietela, resp. cu senatulu imper.“ si acestu dreptu e intocma atatu de bunu pentru noi, catu de bunu e pentru Domnii din Ardealu, si déca Ardelenii credu, ca consiliulu acest'a ar trebui se fia lege, care numai prin diet'a Ardealulu póte se se faca, elu atunci face atenti pe Domnii Ardeleni, ca éca tocm'a s'a publicatu statutulu acesta, fara totusi cá diet'a Ardealulu se'si

fi datu invoirea la acésta. — Se încerca a dovedi competin-
ti'a otaririi senat. imp. din natur'a diplomei.

Schmerling defnisa, ce e consiliulu de instructiune: Este o intocmire dice a oficiului din laintru, si alta nemicu, o intocmire, care in afara, afara din cerculu esecutivei, neci decumu nu se baga de séma, si neci pe departe va arata vreo influintiare, pentruc n'are se dè neci o porunca, n'are se céra neci unu reportu, ci 'si tiermuresce tóta activitatea a'si da sfatulu la unele intrebari anumite, impartasindu resultatulu siefuriloru instituteloru centrale, care in unele casuri eara sunt indatorate a intrebá de sfatu corporatiunea acésta si a face aceea, pentru cea ce credu, ca potu se fia responsabili. — Cu tóte aeestea, fiindu aicea vorba nu e de lege, ci de o intocmire organica din laintru, care puterea esecutiva o póte porunci, elu crede, ca guvernulu se afla in totu drep-
tulu a emite statutulu acest'a in puterea esecutivei sale, si a'lu si publicá, si asiá dice, ca activitatea consiliulu acestuia se estinde si pentru Ardealu si pentru Ungari'a si celelalte tieri, incatu respectivii cancelari aulici sunt obligati a cere sfatulu acestui consiliu de instructiune; acésta oblegaminte totu-déun'a a potut-o impune Imperatulu, cá norma. — Ei pare reu, ca n'a aflu aparatori statutulu acesta. In urma dicundu, ca despre activitatea unui ministeriu de instructiune, candu s'ar si reasiedia unulu cá acesta, neci vorba nu póte se fia si asupra tieriloru de dincolo de Laita, de acea recomanda, se parasésca cas'a tóte propunerile ce suut contrarie esistintiei indreptatite a consiliulu de instructiune, caus'a se fini dupa eumu veduramu in Nr. tr., consil. ad. remane, inse fara atributiuni de influintiare, cá unu feliu de consiliu laturalu pentru ministrulu statului, nu scimu, cumu va reesi si din cas'a de susu; credemu inse, ca va remané cumu e proiectatu cu tóta opunerea senat. imperialu. —

Ce mai dicu ungurii din Ardealu si Ungari'a?

Atatu din diurnalele magiare din Trann'a si Ungari'a, catu si din alte marturisiri priyate, demne de credintia, auduramu, ca pana candu tienura desbaterile dietei, mai vertosu asupr'a art. I de lege in cercurile cele mai de influintia mai vertosu ale Ungariei se vorbea cu seriositate despre romani, cumuca e o natiune cu simtiuri leali si mai constitutionale de cumu ar fi asceptatu cineva dela unu poporu atatu de inapoiatu in cultura, adaugundu la acestea si epifonene, ca in urma ei trebuie se imbraciosiedie pe romani, cá nu frecanduse si dusimaninduse ei intr'olalta se si periclitiedie si unii si altii esistinti'a viitoriului deschidiendu usia la pan-germanismu.

Cata consistintia potu avé astufeliu de espectoratiunii nu putemu de ajunsu prevedé, atat'a inse vedemu, ca in sensulu acest'a nu se mai face neci o pornire neci prin diurnale neci prin alte apucaturi; din contra veduramu, ca suptu decursulu desbaterii asupr'a limbei diurnalele ardelene magiare 'si faceau de capu cu invectivele asupr'a tendintieloru romane, scornite de ei numai, si candu aparau egalitatea perfecta de limba, le dicea, ca romanii ar vré cu aceea se nedreptatésca si incalce natiunea magiara, apoi din vandalismu, comunismu, totu nu pre slabiau. —

De alta parte apoi cu asupririle limbistice din Ungari'a si din Banatu nu numai ca nu incetédia, ci durere! ca si dreptele plangeri ale romaniloru in caus'a acést'a le primescu cá o dusimania indreptata asupr'a esistintiei nationalitatii magiare. Unde dara sunt semnele de reconciliare si reimpacare cu romanii?!

Pana candu dar' se tiene magiarulu de cele ce scie elu, de 1848 si de fals'a pretensiune, ca tierile acestea sunt numai magiare, pana atunci neci prin visu se nu'si inchipuésca, cumuca romanii se pot reconciliá, si fara perfecta egalitate chiar si de limba. —

Cea ce privesce la tramiterea deputatiloru in sen. imp., apoi in Ungari'a se afla o partita representata prin diurnalulu „Független“ care indémna acumu in publicu, cá se se resolvedie si Ungari'a a tramite deputati la sen. imp., dovedindu, ca mai mare periculu e pentru magiari a lasá pe celelalte natiuni se apuce terenu de sene statatoriu cu tramiterea la sen. imp., decatu ca ar luá si ei parte si cu multimea loru se ar nevoi a'si asigurá si de acolo autonomi'a in contielegere cu celelalte natiuni ne-germane. Intr'acea Slavacii ceru cu deadensulu si credemu, ca si celelalte natiuni din Ungari'a facu asemenea, cá se se escrie alegeri direpte la sen. imp. pentru cá se póta si ele fi reprezentate acolo. — Acésta póte, ca se va si face, déca nu se voru muí ungurii, cari si astépta dela timpu si impregiurarile politice diplomatice revenirea imperatiei din 1848.

Celelalte diurnale inse dinpreuna cu partit'a lui Deák si Teleki repaus. vréu readuarea dietei, cá se hotarésca déca si ce concessiuni se mai potu face si intr'o parte si intr'alt'a.

E inse curiosu, ca fratii magiari nu potu mistui tractarea regimului cu romanii din Ardealu, ca lea concesu limb'a in dieta, si 'si musca acumu limb'a, de ce n'au ascultatu de Ivancea, care mersese cu concessiunile limbistice pana si cu limb'a libera in dieta, inse asia cá textulu legiloru autenticu se fia numai celu magiaru. Déca 'si retienea, dicu, si ei limb'a magiara numai intre officii de susu pana diosu cumu si o retienú regimulu in Ardealu prin apararea cu peptulu a §. 17 din art. II., totu n'ar fi perdutu multu, precum perdu acum'a, ca iau luatu regimulu pe dinainte cu concessiunile la natiuni; asia in catu cine scie, unde voru mai ajunge cu supremati'a limbei, care le e atatu de amenintiata si cumu voru mai poté atrage pe natiuni la sene, candu nu mai au ce le concede mai multu.

De alta parte motiunea lui Dr. Ratiu din ultim'a siedintia a dietei despre inlesnirea tieranului intru desdemnarea urbaniale o numescu comunistica, care taia in autonomi'a nationala a secuiloru Asia lupulu 'si schimba parulu dar' naravulu nu.

In fine „Kol. Közlöny“ despre intrarea romaniloru si sasiloru in senat. imp. dice, ca magiarii nu s'au insielatu in politic'a loru, si ca ei scia inainte, ca sasii si romanii voru merge si la Francfurtu, déca va afla de lipsa ministeriulu; dar' cu acésta politic'a magiara nu capatá neci o lovitura, ea va tiené de drepturile santei sale coróne neclintitu, ori si ce urmari ar trage acésta dupa sene; si pentru o impunetura de acu nu se voru abate ei dela cea ce sciu. Prin urmare tóte alte sciri despre incercari de impacuire, despre venirea regelui la Buda spre scopulu acest'a, despre o adunare de fruntasi in obiectulu acesta sunt numai manevre calculate din una si cealalte parte. Or totu, or nemicu vré magiarulu si cu ei magiaromanii. —

Audimu, ca art. din Baia de Crisiu, Nr. 95 alu Gazetei ar amenintia cu procesu Redactiunea?! Romanii adeverati si ieau satisfacere totu in Gazeta, si cine trece preste acestu Rubiconu e nu romanu, ci dusimanu alu natiunii.

Telegramu. Cuventulu de tronul imp. Napoleonu a casionatu o miscare infricosiata. Sia aratatu simpati'a catra poloni si spre deslegarea cestiunii loru vrea or congressu or resbelu.

„Kronst. Ztg.“

Chronica din afara.

Bucuresci 20 Oct. De cateva dile avemu cumu soiti unu nouu ministeriu. Nu dóra ca a fost necesitate urgenta de schimbare de cabinetu; dar' principele Alecsandru Ioan a voitu, printr'acésta, se dè adunarei legislative, a caruia sesiune se va deschide in 3. Noem., acea noua dovada de spiritulu seu de conciliare. Acésta e o concessiune facuta nu opiniunii, care n'o reclama de locu, ci dorintiei personale a Mariei Sale care a voitu a redica adunarei pana si cele mai mici preteste de recriminari. Camer'a se va afla dara in faci'a unui ministeriu nou, pe care spiritele cele mai reuvoitóre nu voru puté neci chiar' se 'l critice in actele sale, ca-ci elu va veni fara altu precedinte de catu amnistia acordata delictelor de Presa. Prin urmare nu va mai fi vorba de a incrimina trecutulu, va fi vorba de a merge inainte. — Daca coalitiunea din anulu trecutu are de gandu se reincépa desbaterile si ostilitatile sale cu otarirea luata mai dinainte, ea se va agita in golu si, fiinduca dupe lucru se cunósce mesterulu, tier'a va sci intr'unu modu definitivu ce se crédia despre patriotismulu si nepartinirea acestoru Domni.

Este unu faptu cunoscutu de toti: staruinti'a cu care principele Alecsandru Ioan a invocatu totudeauna acordulu si unirea partiteloru, concursul toturoru cetatieniloru la opera renascerei nationale. Tóte mesagieile tronului dau dovada despre acést'a. Ele reproducu intr'unu chipu neclintitu acestu respunsu asia de demnu si asia de calmu la adres'a din anulu trecutu: „Nu acusu de catu nerabdarile D-vóstra, asperatiunile D-vóstra pré viue, uneori imprudente, catra totu felulu de progrese, aspiratiuni ce trebuie cineva a le modera, daca nu voiesce a impedece mersulu rationalu alu institutiuniloru, cari nu potu progresa de catu prin acordulu complectu alu puterei esecutive si alu mandatariloru tieriei.“

Principele apoi, da preceptulu; astadi, da esemplulu: Vomu vedé cumu va respunde adunarea la unulu, cá si la altulu.

Despartinduse de unu ministeriu care, pana in momentulu din urma justificase increderea principelui, Maria Sa si a alesu barbati eminenti si fórte demni de positiunea ce li se face.

(Va urmá).

PRINCIPATELE UNITE ROMANE.

Jassi. Capetu din Nr. trecut.

Intrandu mai in detaiu aflamu din acestu anuariu, ca gimnasiulu din Jassi, compusu din 7 clase, numera in anulu acest'a 343—350 scolari, unu numeru forte micu pentru unu orasiu asia mare precumu este fost'a capitala a Moldovei.

Numerulu scolariloru la finea sem. I. fu 343 peste totu, din care vinu:

110 pe elas'a I. cu doua sectiuni, 63 pe cl. II, 60 pe cl. III, 39 pe cl. IV, 36 pe cl. V, 20 pe cl. VI, 15 pe cl. VII.

Ear' la finea sem. II. numerulu scolariloru au fostu 350 peste totu, cari se impartu asia:

112 in cl. I. cu doua sectiuni, 64 in cl. II, 60 in cl. III, 40 in cl. IV, 37 in cl. V, 22 in cl. VI, 15 in cl. VII.

Cu instructiunea acestoru teneri amatori de sciintia se ocupara 20 de profesori, cari le predara urmatorele obiecte urmatore ordine:

Religiunea in cate 2 ore in clas'a I, II, III si IV.

Limb'a latina in cate 6 ore in cl. I, II, 5 ore in III si V, 4 ore in IV, 3 ore in VI si VII.

Istori'a in cate 4 ore in I si II, 3 ore in III, IV, V si VI.

Limb'a elena in cate 4 ore in IV, V, VI si 3 in VII.

Matem. in cate 6 ore in I, II, 5 in III si 4 in IV, V, VI si VII.

Fisic'a si Chimi'a in cate 4 ore in V, VI si VII.

Sciintiele nat. in cate 2 ore in I, II, III si IV.

Geom. descript. in cate 4 ore in V, VI si VII.

Retorica in cate 2 ore in VI.

Statist. in cate 3 ore in VII.

Limb'a franç. in cate 4 ore in I, II si III, 3 in IV, V si VI.

Limb'a ital. in cate 5 ore in VII.

Filosofia in cate 3 ore in VII.

Desemnulu (Caligr.) in cate 2 ore in I si II, 3 ore in III si IV.

Pe lunga aceste studii obligate se mai predau urmatorele (studii) obiecte facultative:

limb'a germana, musica vocala si gimnastica.

Aceast'a este starea de façia a gimnasiulu din Jassi dupa program'a publicata, si trebuie se recunoscem, ca in acest gimnasiu, de si are numai 7 cl. in elu, lotusi se predau tote obiectele, care le aflamu in ori-care gimnasiu completu propuse, afara de geografia, de nu cumuva aceast'a unita fiindu cu istori'a s'au trecut a aici cu tacerea.

Ceea ce ni-a causatu inse o mai mare bucurie in acestu anuariu este promisiunea, care ni-o face noulu director de spre imbunatatirea starei morale a eleviloru, cari stau acuma subt a sa directiune, ca-ci dupa noi aci este basa totului, fiinduca ce folosesece tota sciintia, unde nu este moralitate; unde lipsesece respectulu inaintea legiloru si autoritatiloru respektive.

Pentru acei'a fericitamu din anima pe D. Maiorescu, care in scurtu tempu putu face atat'a si care ne da asemene bune sperantie, rogandu'lu a nu uita si de aci inainte proverbiulu latinu: qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit; ca stabilinduse moralitatea tenerimeii se se pote dice si la noi:

litterae emcliunt mores
nec sinunt esse feros.

Dr. P.

Publicatiune.

La intregirea armatei ce se va incepe la 1-ma Martiu 1864 su chie-mati tenerii nasenti in anii 1839, 1840, 1841, 1842 si 1843.

Consemnarea acestoru indatorati la asentare se va incepe in singularele comune in Noemvrie, iara activitatea comisiunei mestecate pentru eliberare in Decemvre a. c. Diua si locul pentru fiecare cercu si fiacare comuna independinte se voru face deosebitu cunoscute prin deregutoriele locali.

Deci toti aceia cari cadu in acele cinci clase chie-mate se se ingri-gearca, ca se fia trecuti in consemnatiunile comunale si se ajunga la asen-tare; ca-ci de altmintrea voru fi chie-mati la asentare in anii mai tardii, candu voru fi mai betrani, si unii dintreinsii pote se voru fi si casatoritu, si apoi precumu servitiulu militariu asia si despartirea de familia le va ca-dea mai greu.

Asisidera se se insinue si strainii, ca se se pote despre acea insciin-tia deregutori'a competente, si se nu via in stare de a fi tratati ca fugari.

Care crede a fi scutitu de asentare sau ca notoriu neaptu, sau din

vreunu altu titlu din cele enumerate in §§. 13—21 a legi pentru intre-girea armatei are de asiu castiga din buna vreme documintele necesarii pentru motivarea cererei sale si ale da judelui procesuale, duloului sau in-spectorelui competente; cari apoi pe cei notori neapti sau din oficiu eli-berati ei voru insemna. Desemnarea acest'a inse va castiga valoarea de de-cisiune a instantiei prime numai atuncea daca comisiunile mestecate impu-terite spre cercetarea acelora nu voru conchide altu-ceva.

Daca careva dintre tenerii ce stau in cele patru clase mai inalte, la un'a sau mai multe asentatiuni de mai inainte au fostu eliberatu ca noto-rii neaptu, sau din oficiu sau ca supranumerariu sau dimisu, totusiu trebue si acum'a se se insinue, si asiu motiva cererea, ca la din contra si cele mai intemeiate cereri voru remane ne respectate.

Consemnatiunile comunale despre indatoratii la asentare, dupa ce se voru inchia se voru espune in totu locul — peste cateva diile care se voru publica — la cunoscintia futuroru, si in locuri mai mici se voru si ceti publice.

Cu care ocaziune daca va avea cineva vreuna observatiune in contra inscrierei sau lasarei a vreunui indatoratu la asentare, sau a desemnarii celor notorie neapti s'au din oficiu eliberati, e indreptatitu in dilele a-mintiite a o face acea la judele duloulu s'au inspectorele procesuale.

Daca cererea lui acolo nu se va respecta pote reclama la comisiunea mestecata pentru eliberare, si decumva neci acolo aru capata resolutiune favoritoare pana in 14 diile a recurge la r. Guberniu.

Terminele aceste cu atata mai acuratu trebue a se tienea, si docu-mintele necesarii cu atata mai vertosu completu si dupa forma prescisa a se substerne; ca-ci altmintrea cererile cari nu se voru susterne la tempulu seu s'au completu se voru reiepta.

Blanquette pentru documinte se voru capata la judii, duloi si in-spectorii procesuali gratis.

Care e chematu la asentare si nu se infatiesiadie fara de a se pote legitima se va trata ca fugariu, iara care ilu va ajuta intru acea ca com-plice.

Care va prinde unu fugariu va primi din visteria statului prin Gu-berniu regescu 24 fi. v. a. pe langa rebonificare din averea fugariulu s'au a complicelui, avendu de a se insinua numai la dirigutoria s'a pentru acea.

Care ar' voii a se elibera pe langa depunerea tacei de rescumparare cu 1200 fi. are de a insinua acest'a asia tempuriu la deregatoria sa, catu dupa primirea Resolutiunei pana la activarea comisiunei mestecate pentru eliberare se pote administra acea suma in casa c. r. de contribu-tiune si certificatul selu pote produce.

Sibi in 26 Octomvre 1863.

2—3 Dela Guberniulu reg. alu Transilvaniei.

Nr. 515. 677 civ.

Provocare.

Din partea tribunalului civilu alu comitatului Zaradu, in urma su-plinei colegiului unitariu din Clusiu prin acesta publicamente se provocá veduva remasá dupa fostulu avocatulu din Baia de Crisiu Sandor Moses nascuta Teresia Rusu si fiulu acestora Mauritiu Sandor „cari afirmativé-mente ar' fi cadiutu viptimá revolutiunei in anulu 1848 in Zalalna,“ ca in casu candu ar' fi in viati'a in restempu de unu anu, incependu dela 1. No-vembre 1863 se se presente séu in persón'a la acestu tribunalu séu se faca cunoscutu fiintia loru in victia si locul sustinerii loru. —

Totu odata suntu rógati toti aceia cari ar' avé cunoscintia ori sciin-tia despre casulu mórti, ori despre fiintia loru in viét'a, si despre locul sustienerei loru, se faca cunoscutu aceste jurstari totu in acelasi restempu acestui tribunalu ori curatorelui denumitu ad actum D. Franciscu Ribitzey locuitoriu in Baia de Crisiu (comitatulu Zarandu) cu atatu mai vertosu, ca-ci la din contra nefacunduse destulu acestei provocari si respektive ro-gari dupa trecerea terminului amintitu, si legalminte prefiptu se voru de-chiará de mortu. —

Din sesiunea sedrii civile a comitatului Zarandu.

Baia de Crisiu 17. Septemvre 1863.

Subscrisulu 'si iè onóre a face prin acésta onoratulu pu-blicu cunoscutu, ca densulu s'a provediutu cu unu depositu de diferite instrumente musicale de lemnu si feru albu, p. c. flauta, viole etc. Pretiurile sunt forte moderate dela calita-tile celea mai fine pana diosu.

Localulu: In cas'a lui Wächter strat'a négra lenga Const. Jaga. Conversarea e pana la 9 ore inainte de prandiu.

3—3 Franz Tampe,
instructoru musicalu.

Cursurile la bursa in 6. Noembre 1863 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 55 cr. v. a
Augsburg	—	—	115 „ 50 „
London	—	—	115 „ — „
Imprumutulu nationalu	—	—	80 „ 50 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	74 „ 40 „
Actiile bancului	—	—	784 „ — „
„ creditulu	—	—	182 „ — „